

ANTWOORD

Op den gesuppofeerden Brief, gefchreeven door den

H E E R F Ä G E L, *af.*

Penfionaris van Holland, aan den *K*

Heer JAKOB STEWART,

Om de gevoelens van hun

KONINGLYKE. HOOGHEDEN,

**Mijn Heer de PRINS, en Mevrouw de
PRINCES van ORANJE,**

Noopende de vernietiging van den Test en de Penaale Wetten,
uit te drukken.

Uit het Engelsch vertaald.

Yn Heer de Doctor Steward had niet behooren te verwachten, dat de Brief, dien hy gefchreeven had, materie zou geeven aan een foort van Manifest, over zulke gewichtige zaaken als de geenen daar het tegenwoordig om te doen is. Ondertuffchen heest hy in deze gefteeldheid geloofd, dat hy zich moest vernoegen met, daar het van nooden is geweest, te kennen te geeven, welke de beweegredenen waren, en hoe gevaarlijk de gevolgen zijn van den Brief die'er tegenwoordig loopt, zonder zich gebonden te achten eenig antwoord 'er op te doen: maar een Perfoon, die den Heer Steward zeer hoog acht en eert, heeft gevonden, dat 'er het gemeen al te veel in geïntereffeerd was, om den geenen, die dezen Brief geteelen hebben, niet te doen bemerken, dat de redeneeringen, daar den Antheur zich afgediend heeft, om de geenen, die 'er zo naauw geen acht op zouden geeven, te verblinden, de foliditeit niet en hebben, welke zy fchijnen te hebben, en dat de gevolgen, die hy 'er uit trekt, niet minder alrovertuigenden zijn. Men heeft zich hier in 't eerst verwonderd, dezen Brief, gedrukt in verfcheidene differente taalen, te zien debiteeren; en men fchrijft ons uit Holland, dat ze daar in 't Latyn, Frantfch, Engelsch, en Nederduitsch gedistribueerd is: maar de duifterften hebben wel kunnen

penetreeën in het oogmerk 't geen den Auteur zich voorgefeld heeft, en haarblijkelijk zien dat deze Brief op zodanig een manier niet in 't licht gegeven is, en dat men 'er tot geen ander einde vijf-en-veertig duizend exemplaren in deze Stad alleen af gedebiteerd heeft, als om te trachten. Indien het mogelijk was, de godvruchtige en rechtmaatige desfeinen van zijn Majesteit impracticabel te maaken.

Om wel van de soliditeit van dit Geschrift te oordeelen, en in alle d'oogmerken, welken den Auteur gehad heeft, te treden, moet men hem van trêe tot trêe volgen: maar men moet beginnen met aan te merken, dat hy d'Onderzaaten des Konings in drie Classen verdeelt. d'Eerste is die der Protestanten, en begrijpt, volgens hem, niet als de geenen die professie van d'Anglicaansche Religie doen. De tweede is die der Nonconformisten, welke alle de Protestantsche Secten van dit Koninkrijk behelst, maar waar af de Presbyteriaanen, zijnde de geenen die preciselijk de Hervorming van Calvinus volgen, zodanig als ze te Geneven en in de Vereenigde Provinciën bevestigt is, het grootste en gewichtigste gedeelte maaken. De derde is die der Roomsch-Katholijken, waar over den Auteur de meeste attentie maakt, ter oorzaak dat hy hen aanmerkt als Onderzaaten van welker kant de Staat met verscheidene gevaaren gedreigd word. Deze onderscheidingh is noodzaakelijk geweest, om 't geen den Auteur zegt, en 't geen wy in 't gevolg zullen doen aanmerken, verstaanlijker te maaken.

Hy verklaart terstond, dat hy schrijft met de weetenschap en de kennis van hun Koninglyke Hoogheden, en protesteert, dat zy altijd van gevoelen geweest zijn, dat men niemand, ter oorzaak dat hy van de bevestigde en heerschende Religie verscheelt, kwalijk moet handelen. Deze verklaring is godvruchtig en Christelyk: Zy is der grootmoedigheid van Hun Koninglyke Hoogheden waardig: Zy kan niet voortkomen als uit een waarlyk Koninglyk hert. Ook komt ze geheel en al overeen met de gevoelens van Zijn Majesteit, die niet anders hegeert dan alle zijn Onderzaaten op de zelve wijs te konnen handelen, als zijnde 'er de gemeene Vadoraf, die zijn weldaaden aan hen altemaal op een gelijk manier moet uit deelen, en hen de zelve voordeelen doen genieten; ver van d'eenen uit de publike bedieningen te willen sluiten, om 'er d'anderen tot hun nadeel toe te verheffen. 't Waaralleenlyk te wenschen, dat den Auteur van deze verklaring die liefdadige gevoelens in het hert had, en dat hy ze allen den geenen van de Regeering zijns Landts inboezemde, op dat 'er niemand, ter oorzaak dat hy van de bevestigde en heerschende Religie verscheelt, kwalijk gehandeld mocht worden. Daar is niet als een waarlyk Koninglyk hert, 't geen bekwaam is, om zo goede gevoelens te hebben, en in 't werke te stellen. 't Is ook op dit fondament dat wy niet en twijfelen aan de goede intentien van Zijn Majesteit, die niet en oordeelt, gelyk den Auteur doet, dat het geen fins is zijn Onderzaaten kwalijk handelen, hen uit de publike bedieningen te sluiten, ter oorzaak dat ze niet van de heerschende Religie zijn. Indien den Auteur oprechtelyk over dit punt wou spreken, zou hy buiten twiffel bekenen, tegens 't geen hy zegt, dat het waarlyk is hen op de gevoeligste manier kwalijk handelen, voornamelyk in zijn Land,

afwaar goede Onderzaaten, ten anderen bekwaam en getrouw, in hun faveur konnen allegceeren de waare fundamenteele Weeten van den Staat, daar zy Onderzaaten af zijn.

Den Auteur zegt, dat hun Koninglijke Hoogheden wel konnen bewilligen, dat de Papiſten in de drie Koningrijken van Zijn Majesteit geleeden worden, met de zelve vryheid van Religie welke hen door de Staaten in de zeven Provinciën word verzuund. Hy voegt 'er by, dat men niet en kan loogchenen, dat zy 'er een volkomene vryheid van Conſcientie genieten. Men wil hier niet treden in d'ontleeding van alles, 't welk 'er over deze propositie te zeggen zou vallen: maar om het voordeel, 't geen men wel wil dat de Roomſch-Katholijken in dit Koningrijk bezitten, te kennen, moet men alvorens preciselyk weten, welke de prerogativen zyn die de Staten aan de Roomſch-Katholijken in de Vereenigde Provinciën vergunnen. Ondertuſſchen, zonder tot een diſcuſſie te komen die mogelijk niet aangenaam zou wezen, zal men den Auteur alleenlyk vraagen, of hy met deze volkomene vryheid van Conſcientie, welke hy zegt dat de Roomſch-Katholijken in zijn Land genieten, verſtaat de bloote vryheid van de bewegingen hunner Conſcientie te volgen, en te gelooven 't geen de zelve een iegelyk ingeeft, of 't geen den Heiligen Geest belieft in hun hert t'inspireeren. Zo hy 'er niet anders mede verſtaat zal men moeten bekennen, dat het maar een paure illuſie is: want deze vryheid hangt niet af van de vergunning van eenigen Vorſt; God alleen is d'Oppermeester der Conſcientien; hy beſtiert ze door de bewegingen van zijn genade zo als 't hem goed dunkt.

Daar is dan ſchijn dat den Auteur met deſe volkomene vryheid van Religie en Conſcientie, welkemen, na hy zegt, niet en kan loogchenen dat de Roomſch-Katholijken in de Vereenigde Provinciën genieten, verſtaat een geheele toelaating van d'oeffening der Roomſch-Katholijke Religie: maar den Auteur weet zelf zeer wel, dat het zo niet en is. Hy zoekt dan de geenën, die de ſlechtheid hadden van hem op zijn woord te gelooven, te verblinden: want het is heel notoir, dat de Roomſch-Katholijken wel ver zijn van die volkomene vryheid in de zeven Provinciën te genieten. Wy weeten hier maar al te wel, dat 'er geen ſterker vervolging is, als die deze arme lieden in d'oeffening hunner Religie, inzonderheid in Gelderland, Zeeland, Vrieſland, en in het Land van Groeningen lijdën. 't Geen wy 'er dikwils af hooren zeggen, boezemt ons een groot medelijden voor hen in. Ondertuſſchen is het waar, dat men in de Provincie van Holland d'oogen ten bunnen opzichte ſluit, en zulks in eenige Plaaten meer als in anderen. Daar is echter geen Kapel, in de welke de Katholijke Dienſt gemeenlyk gedaan word, die niet onder de contributie van den Schout of Baljaw ſtaat; zijnde het aan dezen Officier geoorlofd, gelijk men 'er aan de krygslieden verlof toe geeft, zijn dingen te doen, zonder dat men over zijn beleid kan klaagen: uitgezondert echter in de Stad Amſterdam, alwaar een minder ſtreng Regeering de Roomſch-Katholijken van diergelyke ongeruſteden bevryd. Men ziet uit alles, 't geen men over dit onderwerp komt te zeggen, dat, zo de Roomſch-Katholijken in dit Koningrijk niet moeten hebben als de zelve vryheid, welke hen in 't algemeen in de Vereenigde Provinciën vergund word, deze vryheid wel tot zeer weinig gebracht

gebracht zou kunnen werden. 't Behoorde hen wel ten minsten geoorloofd te zijn te wenschen zo veel vryheid in Engeland te hebben, als de Jooden in Holland hebben.

Den Auteur wil wel, dat men bewillige in de vernietiging der Penaale Wetten, niet, zegt hy, dat men d'andere Penaale Wetten en den Test, welke strekken tot de Protestantsche Religie te verzekeren, in hun volke kracht beboude. Men begrypt zeer wel, dat hy gaarne wil bewilligen, dat deze wreede Penaale Wetten, die, by voorbeeld, een Engelschen Priester ter dood veroordeelen, om geen andere reden als dat hy een Priester is; die de Katholijken verbannen en van hun goederen berooven, alleenlijk om dat ze belijdenis van de Roomsche-Katholijke Religie doen: hy wil, zeg ik, wel bewilligen, dat deze Wetten vernietigd werden. In der daad, zo men de zelve zonder vooringenomenheid wel wil confidereeren, zal men bevinden, dat ze een zekere wreedheid inboezemen, die nooit onder d'allerwyldeste Natien gebruikt is geweest. Maar belangende de vernietiging van den Test, en der andere Penaale Wetten, den Auteur betuigt, dat men daar nooit in zal kunnen bewilligen, wat 'er ook van komen mag; en de reden, die hy 'er af geeft, is niet anders als dat deze Wetten en de Test geenig nadeel aan de Katholyken, noch aan de Nonconformisten toebrengen. Laaten wy hem hooren spreken. 't Zyn niet, zegt hy, als voorzorgen en condities, welke de personen bekwaam maaken om de publike bedieningen te bekleden. 't Waar te wenschen, dat den Auteur, die zo veel deels aan de Regeering van een machtigen Staat heeft, zich van alle publike bedieningen beroofd zag, om geen ander reden als dat zekere voorzorgen, welke de Personen bekwaam maaken om de bedieningen te bekleden, hem tegen zouden wezen. Men zou hem alsdan zeggen, dat deze voorzorgen hem geenig nadeel toebrengen; en hy zou 'er ongetwyfeld over voldaan zyn. Maar zonder hem zelve rechter in zyn eigene zaak te willen maaken; 't waar te wenschen dat hy in dit Land, niet de Roomsche-Katholijken, maar alle d'Engelsche Nonconformisten over dit punt hoorde spreken; 'k twyfel geweldig, of hy daarna wel tegen hen zou willen beweeren, dat zy deze Wetten en den Test niet moeten aanmerken dan als bloote voorzorgen die niemand hinderen; en of hy zich noch zou kunnen vleyen, dat de verhonigde woorden, welken hy gebruikt om de strengheid dezer Wetten te verblommen, bekwaam zouden wezen om te beletten dat de Nonconformisten van Engeland, getrouwe en natuurlijke Onderzaaten van zijn Majesteit, het nadeel (om geen krachtiger term te gebruiken) 't geen dese Wetten aan hun personen en families veroorzaaken, niet en gevoelden.

De zaak, daar het om te doen is, is zo gewichtig, dat ze wel verdient dat men 'er eenijerastige reflexie over maake, eer men 'er een volkomen uitspraak over velt, gelijk een ieder zich gemcenlijk de vryheid geeft van te doen, volgens het belang en de passie die 'er hem toe aandryven. Maar gelijk het byna onmogelijk is, dat men een rechtmatige rechter in zijn eigene zaak zy, heeft men maar de volgende suppositie te maaken. Laat ons dan supponeeren, dat 'er op eenige plaats van de Christene Wereld een Staat is, die sedert haar geboorte tot nu toe, of sedert die der Kerk (in-

(indien het mogelijk waar) van de Protestantſche Religie had geweest; en dat, onder zodanige pretexten als men zich zal willen inbeelden, een gedeelte der leden van dezen Staat alle hun poogingen hadden aangewend, en eindelijk tot hun oogmerk waren gekomen van 'er de Roomſch-Katholijke Religie in te voeren; en dat de Regeering van dezen Staat, Monarchaale of Republicaanſche, na deze Religie omhelſt te hebben, Wetten of ſiever Reglementen had gemaakt, zodanigen als de voorzichtigheid de ſelven in diergelijke gelegentheden kan inboezemen, om te beletten dat de ingevoerde verandering in 't toekomende geenigen aanſtoot had te lijden van de kant der geener die ſtandvaſtig waren gebleeven in de Protestantſche Religie, welke van te voren de heerſchende Religie was. Ziet daar de ſoort, daar men zonder paſſie en zonder vooringenomenheid af moet oordeelen.

Laat men ter goeder trouwe zeggen, of de Proteſtanten, welke zich buiten alle de bedieningen der Regeering van dezen Staat geſlooten vonden, een groote geſteldheid zouden hebben om d'Ordonnantien en Wetten, die hen van alle publike bedieningen beroofden, om geen andere reden als dat ze van de Protestantſche Religie waren, welke zy niet hadden willen verzaaken, niet anders aan te merken dan als *voorzorgen die hen geenig nadeel zouden doen*. 'k Twyfel geweldig, of deze zoete woorden zo hard gehandelde lieden gautſch en al voldoen zouden. 'k Weet wel, dat 'er geestten zijn die zich vroed maaken, dat deze vergelijking niet 'eene maal net is; dewijl ze willen dat de Roomſch-Katholijke Religie, welke in een oorfpronkelijk Proteſtantiſchen Staat ingevoerd was, daar de dwaalingen en d'Afgodery meegebracht zou hebben; daar in tegendeel als de Proteſtantiſche Religie de plaats van de Roomſch-Katholijke genomen heeft, zy den Staat van een groot getal dwaalingen, en van d'Afgodery, die voor God de grootſte van alle de zonden is, heeft verloſt. Maar indien de ſuppoſitien der Theologie in de blotelijk politieke materien in de meest beſtreedene punten d'overhand moeſten behouden, zou 'er tegen de kracht van zodanige redenen niets t'antwoorden vallen; en men zou moeten bekennen, dat de ſtrengſte ordonnantie in diergelijke revolutionen nooit meer zouden wezen als voorzorgen, welke den Onderzaaten, daar ze tegen gemaakt zouden zijn, geen nadeel zouden toebrengen. Ik twyfel zeer, of 'er veele lieden van natuurlijk verſtand zijn, die zich met de ſoliditeit van deze redeneering, op de welke echter ſteunt 't geen 'er 't krachtigt in het Geſchrift van onzen Auteur is, zouden laaten paaijen.

Maar, zonder ons op te houden met ſuppoſitien, laaten wy eens conſidereeren den ſtaat, daar dit Koningrijk ten tijde zijner eerſte revolution ten opzichte der Religie in was, en zeggen dat, indien de Koning en het Parlement in den tijd van deze veranderingen alle de Wetten hebben kunnen maaken welken zy noodzaakelijk geoordeeld hebben, om de Religie in den ſtaat, daar zy ze in hebben geſteld, te behouden; is het dan niet zeker, dat de Koning en het Parlement, zo zy zich tegenwoordig in de ſelve gevoelens vonden, noch het ſelve recht zouden hebben 't geen zy hier voormaals hebben gehad, om Wetten te maaken verſcheelenden van de voorgaanden? En zelfs, indien zy het raadſaam vonden, zouden zy niet

wettiglijk de Religie en het Gouvernement konnen herstellen in den zelve Staat, daar ze voor alle de veranderingen, welken de Hervorming ingebracht heeft, in waren, zonder dat er iemand van ons iets tegen te zeggen kon vinden? Echter willen wy daar mee niet zeggen, dat men een diergelijke verandering in het Koninkrijk moet verwachten. Wy willen alleenlijk besluiten, dat alle de Wetten, die men aflegeert, als zynde de eenige bolwerken van den Staat, niet gehouden moeten worden voor waare onveranderlijke fondamenteele Wetten, en zonder de welken de Politieke en Geestelijke Regeering niet konnen bestaan.

Een Staat, om eigentlijk te spreken, heeft voor waarlijk fondamenteele Wetten; zo ten opzichte der Religie als der Regeering, geen anderen als die het gezag van d'eene en de soeveraine macht van d'andere, mer de bewilliging van zijn voornaamste leden, tot het reciproque voordeel en best van alle zijn Onderzaaten, opgerecht en bevestigd hebben. Alle Reglementen, en zelfs alle Wetten, gemaakt gedurende de revolutie van een Staat, en welke strekken tot het nadeel van een gedeelte der Onderzaaten, en tot het voordeel der anderen, konnen nooit aangemerkt worden als waare fondamenteele Wetten, daar men niet aan kan raaken zonder het Gouvernement om te keeren, en den Staat voor een geheele ruïne bloot te stellen. Daar is geen verstandig mensch die deze waarheid hier en bekent. Ondertusschen zal het niet ondienslig zijn noch een zeer zonderlinge aanmerking te maaken, te weten, dat men tot hier toe in geenige Historie van een Christelijke Monarchie zal vinden, dat de Religie, die haar Vorst belyd, en die de zelve is welke gedurende verscheidene eeuwen de heerschende is geweest, onder dezen zelve Vorst zodanig in 't voertand geraake, dat niemand zijner getrouwe Onderzaaten, die'er belydenis afdoen, eenige publike bediening kan bekleeden. Dit exempel is zo ongemeen, dat het wel verdient dat men 'er reflexie over maake.

Den Auteur bekent hier ter goeder trouwe, dat hy altijd van een gansch ander gevoelen is geweest, als de geenen welke willen dat men d'andere Christenen vervolge, om dat ze van d'openbaare Religie verscheelen. Dit gevoelen is t'eenemaal Christelijk: want een Christen Compatriot blootelijk om deze reden te vervolgen, is hem vervolgen om dat hem God de gensade niet gedaan heeft van hem dezelve lichten te geeven welken zijn Godlijke goedheid aan ons ten opzichte der Religie heeft medegedeeld. Den Auteur erkent ook, dat het licht, daar de Religie onze geesten mee verlicht, een lousere uitwerking van de barmhertigheid Godts omtrent ons is, en dat wy medelyden moeten hebben met de geenen welke in de dwaaling gedompeld zijn, gelijk God medelyden met ons heeft. Verwonderd u ondertusschen over de verblindheid van een zo verlichten persoon, en zo getroffen met deernis voor alle zijn Christene Broeders, van wat Religie zy ook mogen wezen: want deze liefddadige man beweert ter zelve tyd, dat alle Nonconformiste en Roomsche-Katholieke Christenen, hoe goede en getrouwe Onderzaaten zy ook van hun Vorst mogen wezen, in dit Koninkrijk ten opzichte der Regeering gehandeld moeten worden als gevaarlijke vyanden van den Staat, of ten minsten als Onderzaaten welker trouw de getrouwheid meer als verdacht moet maaken. De geenen, die dusdanige gevoelens hebben, gelij-

gelijken die niet den boozen Rijkman van de Schriftuur, die wel gebleed zijnde, en goede cijer maakende, een armen elendigen de kruinelen broodts, die onder zijn tatel vielen, weigerde? Maar 't geen ik in dusdanige gevoelens het swaartst over een te brengen, en het onbegrijpelijkst vind, is dat de geen, welke verklaart in deze gevoelens te zijn, openbaare belijdenis doet van deze zelve Religie, waar af hy wil dat de Leden in dit Koninkrijk aangemerkt worden als gevaarlijke Onderzaaten, welken hun trouw onbekwaam maakt om publike bedieningen te bezitten, en zulks onder een goedertieren Vorst, die door d'uitwerking van een Koninklijke en Vaderlijke genegenheid omtrent alle zijn Onderzaaten niet anders zoekt dan hen altemaal, zonder eenig onderscheid, als een gemeene Vader te kunnen handelen. War zou men niet zeggen in de Vereenigde Provinciën, indien een Engelsche Protestant zich ging bemoeijen met aan de Staaten Generaal te persuaदेereen, dat ze de geenen der Protestantische Religie van Engeland (gesuppooseerd zijnde dat 'er een groot getal hunner Onderzaaten belijdenis af deed) buiten alle de publike bedieningen behoorden te sulten, en dat dezen Engelschman ook noch mondelijk en schriftelijk al zijn vlijt aanwendde om hen te doen verstaan, dat zodanige Onderzaaten suspecte Nonconformisten zijn, tegens welker onderneemingen noch de Regeering, noch de heerschende Religie, in zekerheid zouden kunnen wezen? Zou men dezen Engelschman niet aanzien voor een dölleman, of voor iets argers? Ten minsten zou hy aangemerkt worden als een man zonder liefde, niet alleenlijk voor zijn Christen broeders, maar ook noch voor zijn broeders die, even als hy, belijdenis van een zelve gazingheid des Christendoms doen. Men zou niet kunnen begrippen, hoe zodanig een man met zulk een strengheid het proces zou maaken aan de geenen van zijn Gemeinschap, indien hy niet eenig byzonder krachtig belang had 't geen 'er hem toe aandreef. Daar reisteert niet als d'applicatie van dit te maaken tot de zaak daar het om te doen is, om 'er het noodzaakelijk gevolg uit te formeeren. Men kan geensins twijfelen, of, indien den Auteur overdenking gemaakt had op de gewichtigheid der gevolgen die men trekt uit 't geen hy gezegt heeft, hy zou zich in diergelijke ongelegentheden niet geworpen hebben. Hy is een Hollander en een Nonconformist. Ondertusschen dankt hy God, dat d'Amicaansche Religie bevestigd is door de Wetten, gemaakte door den Koning en het Parlement. En hy keurt zeer goed, dat de Nonconformisten, zijn broeders, die de Tessen, welke met de gevoelens van hun Religie niet overeenkomen, niet kunnen aanneemen, buiten alle publike bedieningen gellooten werden, van wat qualiteit zy ook mogen wezen. Men zal reden hebben om zich alhier te verwonderen, dat den Auteur, zo helderzinnig als hy is, niet voorzien heeft tot hoe ver het gevolg, 't geen men trekken kan uit een grondstelling daar hy zo veel approbatie aan geeft, zich strekt. Ondertusschen had hy 'er belangs genoeg in te nemen om 'er reflexie op te maaken, eer hy God voor deze genade bedankt.

Daar is geen Koninkrijk, Republijk, noch Societeit, zegt hy, die niet Wetten tot haar verzekerdheid ingesteld heeft, welke de noodzaakelijke hoedanigheden voor de geenen, die bedieningen kunnen bezitten, aanwyzzen. 't Gantsche Ge-

Gefchrift van onzen Auteur, gelijk wy alreeds aangemerkt hebben, draait op dit punt. Deze materie is een kring daar hy niet uit en gaat. Onder tusschen, hoewel wy hem geudegfaamt beantwoord hebben, zullen wy echter noch zeggen, dat wy wegens deze grondstelling met hem over een komen: maar wy zullen hem ook vragen, of de Wetten, daar hy af spreken wil, gemaakt zijn ten tijde dat dit Koninkrijk, deze Republiik, of Societeit, aangevangen hebben in de wereld een Koninkrijk, Republiik, of Societeit te wezen; of wel dat deze Wetten zijn gemaakt ter zaake der revolution, voorgevallen ten opzichte der Religie in dit Koninkrijk, deze Republiik, of Societeit. Zo ze van te voren zijn gemaakt, moet men bekennen, dat het Wetten zijn die alle de vereischte hoedanigheden hebben om voor waarlijk fundamenteele Wetten, en die geenig nadeel konnen toebrengen aan de Leden en Onderdaanen dezer Staaten, gehouden te worden; en men moet 'er zich absoluteit aan onderwerpen. Doch zo ze niet gemaakt en zijn als in gevolg der revolution, voorgevallen ten opzichte der Religie, hebben wy alreeds getoond, dat deze Wetten eigentlijk niet anders en zijn als Reglementen, gemaakt om ingevoerde nieuwig heden te verzekeren, en dat ze by gevolg alle de hoedanigheden niet en hebben welken de waare fundamenteele Wetten hebben. Den Auteur moet dan afaaten van zo sterk te insisteren, gelijk hy doet, op d'autoriteit van deze heilige Wetten, welken hy zegt de zekerste bolwerken van den Staat en de Religie te zijn; terwyl het ander gedeelte der Onderzaaten van den zelve Staat 'er tegen reclameert, en reden gelooft te hebben om ze aan te merken als een zeer swaar jok om te draagen, daar men goede en getrouwe Compatriotten, tegens het natuurlijk recht, aan onderworpen heeft.

't Wilde, zegt dezen Auteur, wel een reden zien, die een Protestant kon brengen tot in de vernietiging dezer Wetten te bewilligen. Deze vraag is t'eenemaal zonderling. De geest, die een diergelijke in Holland deed, zou geen minder gratie hebben als den Auteur. 't Zou waarlijk een zeer byzondere zaak zijn, indien iemand aan een Persoon van de Regeering der Vereenigde Provinciën ging vragen: Zegt my, mag ik u bidden, een reden die een Gereforméerd kan brengen tot te bewilligen in de vernietiging der Reglementen en Ordonnantien, welke de Gereformeerde Religie in den Staat bevestigd hebben. Een iegelijk kan het antwoord, 't geen men op dusdanig een vraag zou geeven, lichtelijk raaden. Maar zo de geen, die deze vraag wilde doen, zich ging richten aan een van die personen, welke, niettegenstaande alle de Capitulationen die 'er tot de behoudenis hunner oude Privilegien gemaakt zijn, zich tegenwoordig buiten alle bedieningen geslooten, en by gevolg kwalijk gehandeld vinden, om dat ze niet van de heerschende Religie zijn; deze persoon zou zo veel redenen en bewijzen hebben by te brengen, om te toonen dat men in de vernietiging dezer Wetten, welke een zo gevoelig ongelijk aan een groot gedeelte der goede en getrouwe Onderzaaten van den Staat doen, moest bewilligen, dat men mogelijk berouw zou krijgen van hem, met hem een zo onverstandige vraag te doen, voet tot spreken te hebben gegeven. Daar is ook geen apparentie, dat men 'er ooit eenige diergelijke zou willen doen. Ook is er geen meerder apparentie, dat den Auteur meer van een Protec-

stant

stant zou willen vragen, *dat hy hem een reden zegge, die hem kan brengen in te bewilligen in de vernietiging der Wetten, welke de Protestantsche Religie verzekeren.* Deze vraag is t'eenemaal kinderachtig. Men moet eer hopen, dat den Auteur zelf ter goeder trouwe zal erkennen, hoe weinig soliditeit 'er zy in alle de redenen, daar hy mee tracht te bewijzen, dat mengeenigen Noncontormist, noch Roomsche-Katholijk, tot de publike bedieningen van dit Koninkrijk moet admitteeren.

't Is dan hier niet te doen om redenen te vragen aan de geenen, welke zo ver zijn van 'er te willen zeggen, dat ze zich bedrogen te zien dat 'er hun Compatriotten, welke van de heerschende Religie verscheelen, zo veel en zo goede tot hun voordeel by te brengen zouden hebben, indien zy het mochten doen. Men moet hier weten, of Zijn Majesteit, in het rechtvaardig voorneemen 't geen hy als een rechtmatig Vorst heeft, van alle zijn Onderzaaten, zonder onderscheid van Religie, op de zelve wijs te kunnen handelen, voor een Vorst moet gaan die een onrechtvaardige onderneeming by der hand vat, wanneer hy niet en zoekt als de middelen om te kunnen handelen gelijk de gemeene Vader van alle de geenen welken den Hemel aan zijn heerschappy en beleid onderworpen heeft.

Den Auteur wil, dat men aanmerke *het groot onderscheid 't geen 'er is tusschen het beleid der geener van de Gereformeerde Religie, en dat der geener van de Roomsche Religie, d'eenen omtrent d'anderen.* Hy sielt ten dien einde voor d'ooogen van al de wereld de harde handeling, welke de Katholijken aan de Gereformeerden doen, overal, zegt hy, daar zy deze wreedheden zonder gewaar komen plegen. Indien men met weerschelden wilde antwoorden, zou men gemakkelijk betoonen, dat 'er op verscheidene plaatsen van Europa, toen de Nieuwe Religie zich heeft willen bevestigen, dingen gepast sijn, waar af de gehougenis een veel leevendiger medelijden verwekt, als de *beveenselijke exempelen van die wreedheid, welke, zegt hy, op zo veel versobeidene plaatsen te gelijk gepleegd word, doen.* Maar men pretendeert niet met weerschelden te antwoorden: 't Is ook hier de plaats niet om apologien te maaken, noch voor ons om ze t'onderneemen. 't Waar alleenlijk te wenschen, dat den Auteur gezonder, billijker, zonder interest, en zonder passie van de zaaken had willen oordeelen; en dat hy noch wel wilde examineeren, aan wat zijde men meerder geregtigheid moet vinden; of aan die der Gereformeerden, wanneer zy al hun vlijt aangewend hebben om de Roomsche-Katholieke Religie in de Koninkrijken, Republiken, of Staaten, daar ze altijd de heerschende was geweest, te verdelen; of wel aan de zijde der Roomsche-Katholijken, wanneer zy zich, zo veel als 't hen mogelijk geweest is, geoppooserd hebben om te beletten dat 'er nieuwigheden tot nadeel der heerschende Religie ingevoerd wierden. Dit moet men ernstelijk examineeren, eer men zo stoutelijk decideert, gelijk men doet, door zijn passie, of zijn interest, tot regel van zijn oordeel te volgen.

Men heeft niet veel stouter decisie in materie van Religie gezien, als de geene welke den Auteur uit zijnen hoofde doet op deze plaats van zijn Brief, te weten, *dat God Hun Hoogheden zo veel geterd heeft als hen Beschermers van zijn Kerk te maaken.* Hy heeft niet geloofd, dat hy iemandts bewilliging

daar toe van nooden had: ten minsten is men wel verzekerd, dat hy die van Hun Koninglijke Hoogheden niet verzocht, en zelfs geen reflexie gemaakt heeft, dat 'er Koningen, en machtige Protestantsche Vorsten zijn, welke den glorieuzen titel van Beschermers der Kerk aan geen ander zouden willen cedeeren. Men moet niet in d'ontleeding van deze pretentie treden, maar examineeren of den Auteur beter verstaau heeft 't geen hy hier heeft gezegt, en of hy met meer fondement op deze plaats van zijn Brief heeft geredeneerd, als hy tot hier toe heeft gedaan. Hy zal ons derhalven toelaaten hem te vraagen, wat hy met d'absolute terme van Gods Kerk verstaat. Is het d'onzichtbaare Kerk, te samen geschild van d'Uitverkoorenen alleen? Dat zou een openbaare contradictie wezen. Zo hy wil spreken van een zichtbaare Kerk, of van een Societeit van Christenen welke God dienen in het zelve geloof, en met een zelven dienst; laat hy ons dan zeggen, of hy d'Anglicaansche Kerk preferabelijk boven alle andere wil betekenen. Men zou in dit geval reden hebben om te twijfelen, of Hun Koninglijke Hoogheden zich binnen deze bepaaling zouden willen besluiten. Ten anderen zouden d'andere Christelijke Societeiten niet bewilligen, dat d'Anglicaansche Kerk met preferentie absolute voor Gods Kerk gehouden moest worden. 't Is een pretentie, welke geenige Christelijke Societeit aan een andere zal cedeeren. Den Auteur kan ook met Gods Kerk niet verstaan de Vergadering van alle de Gereformeerde Kerken: want Kerken, welken wy malkander een zo openbaarder oorlog zien aandoen kunnen niet te samen gaan, en zullen zich niet licht onder een zelve bescherming stellen. Den Auteur vertoont ons zelfs d'Engelsche Kerk als zodanig een vyandin van d'andere Protestantsche Kerken, dat ze nooit zou kunnen bewilligen, dat de geenen, die 'er belijdenis af doen, publike bedieningen, 't zy Politiken of Geestelijken, in het Koninkrijk kunnen bekleden. Wat kan den Auteur dan verstaan met Gods Kerk? Men zou het zeer beswaarlijk kunnen zeggen, en begrijpen. Hy heeft op deze plaats niet wel reflexie gemaakt, dat men een weinigje een Theologant moet zijn, om het over diergelijke materien te spreken, en dat het vooral zeer swaar is te handelen met al d'onderscheiding, al d'oprechtheid, en al d'ongeïntereesseerdheid, welke noodzaakelyk zijn, wanneer de menschelijke inzichten een mensch niet toelaaten al wat hy zegt met het gewicht der gerechtigheid en der reden te weegen.

Gelyk den Auteur zelf niet oordeelt, dat zijn redenen krachtig genoeg zijn om de Nonconformisten des Koninkrijks t'overtuigen, dat ze niet moeten denken op bedieningen te bezitten, en dat ze zich vreedzaamlijk moeten onderwerpen aan het Jok 't geen hen opgelegd is, voegt hy dreigementen by zijn argumenten, en geeft aan de Nonconformisten en Roomsche-Katholijken klaarlijk te verstaan, zo ze stout genoeg zijn om de publike ampten te verzoeken en aen te neemen; dat zy in een anderen tijd als de tegenwoordige groote ongelukken over hun goederen en personen zullen komen haalen. Daar is niet verstaanliker als dit in den gantschen Brief van den Auteur. Deze dreigementen zijn zeer klaar: een iegelyk begrijpt ze zeer wel. Maar wat kunnen de Nonconformisten en d'Engelsche Roomsche-Katholijken daar tegen doen? Al hun vertrouwen is op de goedheid van

Zijn

Zijn Majesteit, die ze've van deze dreigementen niet t'eenemaal vry is. Men moet hoopen, dat God, die de goede intentien van Zijn Majesteit zegent, hem de middelen zal geeven om de geenen, die hem durven trotseeren, ter neder te vellen; en zijn getrouwe Onderzaaten zullen van hun kant den Almachtigen onophoudelijk bidden, dat hy den Koning over zijn vyanden wil laten zegenpraalen, en hem in staat stellen van door de macht, welke God hem in handen heeft gesteld, al de werking van diergelijke dreigementen, welke mogelijk niet gediend zullen hebben als om de verborgene desceinen der geener die de zelven durven doen t'ontdekken, te kunnen afwenden.

Den Auteur tracht te bewijzen, dat 'er een onverwinnelijke incompatibiliteit tusschen de Roomsche - Katholijken en de Protestanten is. Hy zegt stoutelijk, *dat het natuurlijk verstand en d'ondervinding van alle de eeuwen be-
toonen, dat het den Roomsche-Katholijken en Protestanten, wanneer zy in de pub-
like Bedieningen en Ampten vermengd zijn, onmogelijk is in goed verstand te lee-
ven.* Men kan zich niet inbeelden, dat den Auteur aldus spreekt, ter oorzaak dat hy niet en weet, dat 'er een groot getal van exempelen is strijdende tegen 't geen hy zegt: maar men moet gelooven, dat hy zijn redenen gehad heeft om aldus te spreken. Zo hy echter waarlijk deze exempelen niet en wist, behoefde men hem maar te verzoeken de oogen te slaan op verscheidene Staaten en Steden van Duitschland, daar de halfverdeelde Regeering de Roomsche-Katholijken en Gereformeerden hun goederen en publike bedieningen in rust doet genieten. Men ziet 'er verscheidene Steden, in de welken de geenen van d'een en d'andere Religie de publike bedieningen op een gelijken voet verdeelende, in een diepe vrede leeven. Waar blijven dan *het natuurlijk verstand en d'ondervinding van alle de eeuwen?* Zy worden 't geen alle d'andere ydele en pompeuze redeneeringen, daar den Auteur zijn Brief af te samengesteld heeft, geworden zijn.

Gelijk dan deze gepretendeerde incompatibiliteit tusschen de Roomsche-Katholijken en de Gereformeerden een ingebeeld wezen is, zal men reden hebben om te beweerden, dat, indien twee differente Religien de publike bedieningen van een zelve Regeering in vrede en eenigheid kunnen bezitten, de zaak nooit mogelijker was als onder Onderzaaten van de Roomsche-Katholijke en Onderzaaten van d'Anglicaansche Religie, vermits ze minder geopposeerd, en minder verscheelenden zijn in het geloot, in den dienst, en in de Kerkelijke tucht, als alle de Protestantsche Religien. Maar zo de zaak op deze wijs mogelijk is, gelijk niemand daar aan kan twijfelen, was ze het nooit meer als onder de Regeering van een zo goeden en zo wijzen Vorst gelijk de Koning Jakob de II is. 't Byna ongelooftelijk getal van Adressen, welken zijn Onderdanen van allerhande staaten en Religien aan hem gepresenteerd hebben, om zijn Majesteit, die hen eindelijk een gelukkige vrijheid, waarna zy sedert een zo langen tijd zuchtten, laat genieten, voor zijn Koninklijke en Vaderlijke Godheid te bedanken; dit getal, zeg ik, van Adressen, en die vervolging van gemeene bedankingen, zijn zeker tekenen van het geluk; 't geen alle d'Onderzaaten van zijn Majesteit onder zijn gelukkige Regeering moeten hoopen te genieten.

* Onzen Auteur moet dan de moeite neemen van uit zijn Memorien te wischen de curieuze aanmerking, welke hy gemaakt heeft wegens d'incompatibiliteit van een goed verstand, *welke het natuurlijk verstand*, na hy zegt, *en d'ervarenheid* hem tusschen Roomsch-Katholijken en Protestanten onmogelijk hebben doen oordeelen; en niet meer pretendeeren de Roomsch-Katholijken van Engeland verantwoordelijk te maaken *wegens alle d'ongelukken, die'er zullen kunnen gebeuren*, om dat, zegt hy, *zy liever willen dat zy lieden, en hun nakomelingen, altijd zuchten onder het gewicht der Penaale Wetten, als altijd te blijven in d'onmachtigheid van tegens de Vrede, en tegens de zekerheid der Protestantsche Religie, t'attenteeren*. Den Auteur geeft aan de Roomsch-Katholijken, en ook ter zelve tijd aan de Nonconformisten, al te wel te verstaan, welke hun waare interessen zijn, om het advies, *te geen hy de goedheid heeft van aan hen te geeven, niet te volgen*. Zy moesten in der daad wel blind zijn, om niet te zien hoe veel voordeliger het zy te wezen in een staat van onmachtigheid om kwaad te doen, als *daadelyk en altijd onder het gewicht der Penaale Wetten te zuchten*. Men is zeer verheugd te zien, dat den Auteur rond uit bekent, dat de Penaale Wetten een schrikelyk jok zijn; waar af het gewicht seer swaar te draagen is; en het is niet zonder fondement, dat hy aan d'Engelsche Roomsche-Katholijken en Nonconformisten te verstaan geeft, dat de vrees van deze formidabele Wetten hen die onmachtigheid, daar hy hen toe brengt, van tegens de vrede t'attenteeren, wel zoet moet doen vinden. Deze redeneering is ongetwijfeld de bondigste die den Auteur noch gemaakt heeft: want wie zou ooit onvoorzichtig genoeg kunnen zijn, om d'onmacht van een kwaade daad te begaan niet te prefereren boven de straf daar de zelve ongetwijfeld mee gestraft zou worden? Of om, volgens den zin van den Auteur, klaarder te spreken, zou het niet beter wezen dat men iemand zonder genade een arm afhakte, als dat men hem liet in de macht van een moord te begaan, die hem het leven zou kunnen kosten? d'Engelsche Roomsche-Katholijken en Nonconformisten zullen onzen Auteur nooit genoeg kunnen bedanken voor de wonderlijke vertroostingen, welken hy hen geeft in den staat daar hy hen in vast stelt. Hy geeft hen bondiglijk te verstaan, dat ze aan d'Auteurs der Wetten, die hen in deze gelukkige onmachtigheid stellen, byna de zelve verbintenissen hebben, welken wy aan de goedheid van den Almachtigen hebben, wanneer hy door een loutere uitwerking van zijn barmhertigheid de nabystaande gelegentheden van ons afwijdert, en niet toelaat dat wy in aanvechting vallen.

Den Auteur had ongetwyfeld niet verwacht, dat d'Engelsche Roomsche-Katholijken en Nonconformisten zo zeer in hem gehouden moesten wezen. Hy moet ten minsten wel verzekerd zijn, dat d'eenen en d'anderen inzicht voor zijn goede en heilzame raaden zullen hebben, *en dat ze geen attentaaten tegens de vrede zullen begaan*. Den Auteur, en alle de geenen die hier ongerustheid over zoude mogen hebben, hebben maar in rust en zekerheid te slaapen, gelijk de Roomsche-Katholijken en de Nonconformisten des Koninkrijks onder de bescherming van den besten onzer Koningen doen. Maar men zou zich willens bedriegen, indien men zich wroed maakte dat den Auteur, en de geenen die van het zelve gevoelen zijn

zijn als hy; zeer geraft konden slaapen. Een Politijk, die onder den schijn van een antwoord eigenlijk een Manifest van een zeer gevaarlijk gevolg maakt, in het oogmerk dat het in allerhande taalen, in zijn Land, in deze Hoofdstad, en in alle de Provinciën des Koningrijks, gedebiteerd werde; een ongepaste, en partiaale Politijk, is niet zeer gedisponeerd om met rust te slaapen: en men zou hem een groot ongelijk doen met hem te verdenken van van die nieuwe Secte te wezen, welke tegenwoordig zo veel geruchts in een groot gedeelte van Europa maakt.

Ziet hier de plaats, daar den Auteur zich eindelijk in faveur der Katholijken van Holland schijnt te verklaren. Hy spreekt van de diensten, die 'er de Republiik af gehooten heeft, en erkent, dat het waarlijk al te hard geweest zou zijn de Roomsche-Katholijken van de Militaire bedieningen te berooven, dewijl ze in d'oprechting van den Staat gedurende den oorlog groote diensten gedaan hadden. Maar het zou ter zelve tijd zeer moeilijk zijn, dat men een groot denkbeeld van deze gewichtige diensten opvatte. Hy seilt niet de zelve zo veel te verkleinen als 't hem mogelijk is. 't Getal, zegt hy, der geener, die onder de Troupen dienden, was al te klein om hen van dit gering voordeel te berooven. 't Is op deze plaats daar den Auteur meer tekenen van oprechtheid zou hebben kunnen geeven, met zich te houden aan de zaaken welke baatblijkelijk in de Historie zijn. Maar men vind 'er twee dingen geweldig strydende tegens de waarheid: 't Eerste, dat 'er maar een zeer klein getal van Roomsche-Katholijken was welke onder de Troupen dienden: 't Tweede, dat hy stilswygend te verstaan geeft, dat al het groot getal der andere goede Katholieke Burgers, welke alstoen het beste gedeelte van den Staat uitmaakten, tot d'oprechting der Republiik niet gecontributeerd heeft. De contradictie, daar den Auteur over dit subjeet in gevallen is, is een volstandig bewys, dat hy, tegens zijn eigene kennis, hier niet anders zoekt als de verdiensten der Roomsche-Katholijken van zijn Land zo veel te verswakken, als hy kan. Hy zegt, dat 'er niet meer als een zeer klein getal was, welke den Staat onder de Troupen dienden; 't geen strydig is tegens een zaak van openbaare bekendheid. De waarheid dwingt hem ook ter zelve tijd te bekennen, dat ze gedurende den oorlog groote diensten aan de Republiik gedaan hebben. Hy betoont wel; door de belemmering daar hy zich op deze plaats in vind, dat het hier minder swaar valt de waarheid te vermommen, als de leugen wys te maaken.

Mogelijk zijn wy hier te lande zo wel niet geïnformeerd, als men 't in byzonder behoorde te wezen, van de historie der revolution, welke geboorte aan de Republiik der Vereenigde Provinciën geeven hebben, om den Auteur te antwoorden noopende het ongelijk 't geen hy aan de Roomsche-Katholijken van zijn Land doet. Hy zegt, dat ze in geen groot getal waren, en dat men hen om die reden de Militaire bedieningen heeft laten bezitten, op dat zy niet konden klaagen dat men hen al te hard handelde. Niettemin, dewijl den Auteur ons omtrent het eind van zijn Brief op deze materie gebracht heeft, willen wy hem wel toonen, niet in 't byzonder, ter oorzaak dat men een al te lange deductie zou moeten maaken, maar alleenlijk in 't generaal, dat, als men deze dingen van hun oorspronk af wil examinceren, men ziet, dat, ver van dat al het

voordeel der Roomsch-Katholijken alstoen bestaan zou hebben in dit klein getal van Militaire bedieningen , daar ze niet af buitengesloten zijn , zy zich in tegendeel door hun tractaaten een volkomene vryheid van d'openbaare oefening hunner Religie behouden hadden , in welkers verzekerdheid zy geloofden genoegzaam voorzien te hebben , niet met byzondere privilegien en oestroyen , maar met de heiligheid der fondamenteele Wetten van den Staat , welke eeuwiglijk onverbreekelijk moesten wezen , inzonderheid onder de gelijke leden van een zelve Republijk. 't Geen men hier zegt , is niet om den Auteur t'overtuigen van de waarheid over dit subjeet vermoed te hebben. Hy weet veel beter als wy , wat de Roomsch-Katholijken der Vereenigde Provinciën in hun faueur konnen allegeeren. Men wil alleenlijk de geenen , die zich door schijnbaare uitleggingen laten misleiden , by gebrek van den grond der waarheid te kennen , uit de dwaaling helpen.

Zo men dan de zaaken in hun aanvang wil neemen , is het gewis , dat het aan weinige lieden onbewust is , dat d'uitdrukkelijke termen der Pacificatie van Gent , noopende de Religie ; dat de clausulen der eeuwige Unie onder de Provinciën , gemaakt tot Utrecht in het Jaar 1579. dat d'uitleggingen van deze zelve clausulen , welke vervolgens met grooter extensie gemaakt wierden ; in een woord , dat alle d'Ordonnantien , die in verscheidene gelegentheden over dit zelve subjeet wierden gepubliceerd , authentieke en onbetwistelijke bewijzen zijn , welke een gantsch ander denkbeeld geeven , als 't geen den Auteur ons geeven wil , van den rang dien de Katholijken van Holland in dien tijd , ten opzichte der Regeering en Religie , hielden , en van de bezitting in de welke zy daar omtegroten waren. Men was wel ver van hen alstoen niet aan te merken dan als een klein getal van personen welke de Republijk in den oorlog dienden. In tegendeel ziet men , dat ze het voornaamste gedeelte van den Staat uitmaakten. De taal , welke men toenmaals in de publicatien , die ten hunnen inzichte gedaan wierden , gebruikte , was deze : *Die niemand der nieuwe Religie zich vervordere t'ondernemen d'oeffening der oude Katholijke Religie te stooren enz.* De Provinciën , en de meeste Steden , traden niet in d'Unie als op voorwaarde dat de Katholijke Religie de heerschende zou blijven. De Stad Dordrecht , die d'eerste van Holland is , die van Haarlem , en verscheidene andere Steden van Holland , en van d'andere Provinciën , namen d'Unie niet aan als op de zelve voorwaarden. De Stad Amsterdam was de geene die de meeste swarigheid maakte om zich by d'Unie te voegen , en deed het niet als op voorwaarde dat die *der nieuwe Religie* geenige plaats zouden mogen hebben om noch in den omvang van haar muuren , noch buiten de zelve in de jurisdictie der Stad , te vergaderen , en wilde dit niet aanneemen als onder de garantie van Mijn Heer den Prins van Oranje.

Hier na laten wy alle personen , die geensins voorkomen zijn , oordeelen , of de Staaten aan de Roomsch-Katholijken van hun Provinciën genade bewijzen met 'er hen niet uit te verbannen , en 'er een klein getal af in de Militaire bedieningen te lyden. De Historie toont wel baarblijkelijk , dat het geen klein getal was 't welk de Republijk in den oorlog diende ,

diende, maar dat meer als de twee darden der goede Burgers van de Roomsche-Katholieke Religie hun personen in de waagschaal stelden, en een gedeelte hunner goederen tot de bevestiging en behoudenis der gemeene vryheid gaven. Zy bezaten ook in den Staat de bedieningen en ampten der Regeering, zonder onderscheid. Zy bekleedden 'er den rang, dien zy door hun yver en diensten verdiend hadden; en zy zijn 'er zo lang af in bezitting gebleeven, als de fundamentele Wetten, en de solemnele Tractaten, onverbreekelijk geacht zijn geweest.

Zo het van nooden was zich over d'oorzaaken der veranderingen, welke eindelijk de vryheid der Katholijken van Holland tot dat punt gebracht hebben, als ze tegenwoordig is, uit te breiden, men zou een zeer ampele materie vinden om te spreken, en genoeg om de geenen, welke zich noch zouden kunnen inbeelden, dat men een groote genade aan de Roomsche-Katholijken doet, met hen in de Republyk te dulden, t'overtuigen. Indien echter deze veranderingen gemaakt waren in het gevolg van den tijd, met dit onderscheid en die onzijdigheid welke de fundamentele waren der Tractaten, daar de Republyk op bevestigd is, zou niemand, tegens het gevoelen van onzen Auteur, kunnen beweerden, dat deze laater Reglementen, en deze zedert d'oprechting van den Staat ingevoerde nieuwigheden, een gevoelig nadeel aan de getrouwe Roomsche-Katholieke Onderzaaten toegebracht hebben. Maar de zaaken zijn aldus niet gegaan. De Stad Amsterdam regeerde zich gerustelijk, en genoot de zekerheid die zy zich bezorgd had door de Capitulation daar ik zo even af heb gesproken; wanneer op een dag van devotie, dat d'Overigheid en het grootste gedeelte des volks uit de Stad gingen, een party, door de geenen der nieuwe Religie van binnen geformeerd, zich meester van de Poorten en de Regeering maakte. Men behoeft niet te berde te brengen 't geen diergelijks in verscheidene andere Steden, en in de geheele Provincien, gebeurd is. 't Geen men 'er af gezegt heeft, is genoeg om te doen zien hoe onrechtmatig den Auteur ten opzichte der Roomsche-Katholijken van zijn Land is. Mogelijk gelooft hy, gelijk zekere overmaatig gepassioneerde personen doen, dat het wel ter deeg genoeg voor hen is, dat men hen niet en verbant, dat men hen niet van hun goederen berooft, en dat men hen niet en onderwerpt aan die Penale Wetten, welke hen hangen en vierendeelen.

Onzen Auteur is van geen zo wreed gevoelen. Hy wil alleenlijk, dat de Roomsche-Katholijken zich in dit Koninkrijk, en in Holland, gelukkig achten, *dat men hen buiten staat gesteld heeft van tegens de Wetten, welke de Gereformeerde Religie verzekeren, t'attenteeren.* Inderdaad, zy moeten wel geduld neemen. Maar laat het hen ten minsten geoorlofd zijn het nadeel, 't geen zy lijden, te gevoelen; laat hen niet gehouden wezen te bekennen dat men hen genade doet, als men hen een zo swaar jok op de schouderen legt; en laat hen de voldoening hebben van de fundamentele Wetten der Republyk noch aan te merken als voordeelen, waar af de bezitting hun geluk moest maaken, en waar af de bloote gedachtenis hen noch eenige troost geeft.

Den Auteurs indigt ten laatten zijn Brief met Protestaten van d'Onderdanigheid, d'eerbiedigheid, en de genegenheid, die Hun Koninklijke Hoogheden altijd voor Zijn Majesteit gehad hebben, en hebben willen. Deze Protestaten zijn des te bondiger en t'oprechter, dewijl Hun Koninklijke Hoogheden erkennen daar toe verbonden te wesen door de Wetten van God en de Natuur, welke d'eenige banden zijn die onlosmaakelijk geacht moeten worden. Als d'Engelschen, getrouwe Onderzaaten van Zijn Majesteit, ontvangen een zeer gevoelige blijdschap uit de bekentenis van een zo volledige waarheid, dat ze nooit in twijfel getrokken heeft moeten worden. Hier na rekestert'er aan zijn getrouwe Onderzaaten niet meer, als den Almachtigen te bidden, dat hy vervolge zijn kostelijke zegeningen over den geheiligen Persoon, en de Regèring van zijn Majesteit, uit te storten. Maar wy moeten ook wenschen, dat den Auteur, s'eenemaal gedesabuseerd, beter gevoels neeme, en dat hy ten minsten zo veel opgelijk niet en doe aan de Religie en d'Engelsche Natie, als hy doet, met in het aanzicht van den gantschen aardbodem te beweeren; dat noch d'eene noch d'andere bestaan kan zonder de behoudenis van den Test en de penale Wetten. Want indien zulk waar was; wat zouden de Vreemdelingen moeten denken, en wat oordeel zouden zy kunnen maaken van een Religie, en een gantsche Natie, welke, volgens hem, zonder den bystand en de bescherming van zodanige Wetten absolutelijk zou vergaan? Londen

den 13. Februarij 1688.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100